

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštno-žekoval račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Društvo narodov.

Evropo ni mogoče tako razdeliti na posamezne države, da bi vsak narod imel svojo lastno državo, v kateri bi prebival samo on brez pripadnikov drugega naroda. Evropski narodi so namreč tako pomešani med seboj, da je stroga, do zadnjega izvedena ločitev nemogoča. Narodnostno načelo, ki je bilo osnova politične razdelitve Evrope po svetovni vojni, zahteva za narod lastno državo na ozemlju, kjer on prebiva v večini brez ozira na manjšino drugega naroda, ki tudi stanuje na tem ozemlju. Po tem načelu izvedena razdelitev Evrope ima to posledico, da imajo večalimanj vse evropske države poleg državnega naroda tudi narodne manjšine.

Društvo narodov in narodne manjšine.

Isto narodnostno načelo, ki so na njegovem temelju nastale narodne države v Evropi, zahteva za narodne manjšine ne sicer lastno državo, ker je to nemogoče, pač pa obrambo in zagotovanje njihovega obstoja in razvoja. Nobena država in noben državni narod nima pravice pripadnike drugega naroda, ki prebiva v državi, oropati lastne narodnosti, jih raznaroditi ali, kakor se to danes pravi, sebi asimilirati = priličiti. Tisti, ki tako postopajo z narodnimi manjšinami na ozemlju lastne države se izgovarjajo s tem, da je to notranja zadeva njihove države, ki se drugih ne tiče. Temu pa ni tako. Gospodar tudi ne sme vsega storiti, čeprav je samo on gospodar v lastni hiši in noben drug. Če surovo postopa z lastno dečo ali s služinčadjo, če čezmerno pretepa svoje otroke, če lahkomiselno zapravlja njihovo imovino, potem mu nič ne pomaga izgovor: »Jaz sem gospodar v hiši«, javnost se peča z njegovimi zadevami in sodnija poseže vmes, da napravi red. Nekaj sličnega so narodne manjšine v državi. Tudi tukaj ne velja izgovor državnega naroda in njegove vlade: »Jaz sem gospodar v državi, smem torej z narodnimi manjšinami postopati, kakor hočem.« Mednarodna javnost ima pravico zanimati ter brigati se za usodo narodnih manjšin. Kjer je pravica, je tudi dolžnost. V imenu meddržavne in mednarodne javnosti bi se moralo za usodo narodnih manjšin v posameznih državah brigati Društvo narodov.

Slovanska manjšina v Italiji.

Društvo narodov je imelo kakor vsako leto tudi letos v mesecu septembru svoje zasedanje. Obžalovati moramo, da se Društvo tudi letos ni pečalo z usodo tiste narodne manjšine, ki sedaj gotovo največ trpi v Evropi, s trpljenjem Slovencev in Hrvatov v Italiji. Ko je svet Društva narodov začel zborovati v Ženevi, so 6. septembra navsezgodaj s Krasa — 8 km od Trsta — odjeknili strelji fašistovske milice, ki so štirim jugoslovanskim žrtvam: Bidovcu, Marušiču, Milošu in Valenčiču, vzeli življenje. Ne vem, ali so se za te strelce zanimali v Ženevi. Pa bi jih morali slišati. Ti strelji hujše ogrožajo svetovni mir in mirno sožitje med narodi, nego bogzna kakšne kanonade. Ti strelji dokazujejo, kako rešuje italijanski fašizem vprašanje slovenske in hrvatske narodne manjšine. Daleč je od nas, da bi izgovorili le besedico v obrambo nasilnih nastopov in podvzetij, ki so jih izvršili oni štirje mladeniči. Dejavanja, ki so jih izvršili ti štirje narodnoidealni mladi možje, so potekla iz njihovega narodnega navdušenja. Smatrali so jih ter jih tudi storili kot protest zoper zatiranje jugoslovanske narodnosti v fašistični Italiji. Tako jih je tudi smatral ves kulturni svet ter se je dvignil s protestom proti fašističnemu nasilju napram Slovincem in Hrvatom. Kaj pa Društvo narodov? Ali bo še vedno si mašilo ušesa in zapiralo oči ter ostalo hladno »do srca«?

Slovinci na Koroškem.

O priliki kongresa (zborovanja) narodnih manjšin v prvem tednu septembra in o priliki zasedanja Društva narodov so Nemci v Jugoslaviji poslali v nemške liste v Avstriji in Nemčiji poročila o stanju in zahtevah nemške narodne manjšine v naši državi. Nemci nikakor niso bili skromni, kadar je šlo za zahtevo njihovih pravic, bodisi resničnih bodisi namišljenih. Tudi z ozirom na nemško manjšino v Jugoslaviji njihove zahteve niso skromne. Niso zadovoljni s tem, kar imajo, marveč zahtevajo veliko več. Popolno kulturno avtonomijo Nemcev v Jugoslaviji zahtevajo, potem bo naša država deležna zaupanja nemškega ljudstva: tako izjavljajo po nemških listih v Gradcu.

Nimamo nič proti temu, da se našim Nemcem dajo pravice, ki jim gredo. Mi te njihove zahteve podpišemo, dobro vedoč, da je zadovoljitev narodno-manjšinskih zahtev najboljšje jamstvo za ohranitev miru in za dobre sosedne razmere med evropskimi državami. — Opozoriti pa moramo gospode Nemce na to, da so čisto pozabili na načelo, ki je izraženo v prislovcu: »Kakor ti meni, tako jaz tebi«. Kako postopajo Nemci s Slovenci na Koroškem? Desetletnica plebiscita in vse svečanosti ob tej priliki kažejo v svetli luči nakane Nemcev s koroškimi Slovenci: Ponemčiti jih hočejo. Niti jim ne privoščejo imena Slovencev, marveč jih kakor v zasmeh imenujejo »vindišarje«. In tem »vindišarjem« ne dajo v javnosti nobenih pravic. Slovenci na Koroškem nimajo niti ene slovenske šole! Gospodje Nemci, ali veste, kaj to pomenja??! Če bi se vam merilo z istim merilom, kakor vi merite koroškim Slovincem, bi Nemci v naši državi ne smeli imeti niti ene nemške šole, kamoli lastno nemško učiteljsiše! Ko bo Društvo narodov ocenjevalo — ako bo sploh kdaj ocenjevalo — pritožbe Nemcev in njihove zahteve za nemške manjšine po posameznih državah, naj bi na drugo stran tehtnice položilo koroške Slovence, njihovo stanje in njihove neizpolnjene pravice. Tako se bo najboljšje pokazala vrednost nemških pritožb in upravičenost nemških zahtev.

V NAŠI DRŽAVI.

Banski sveti se sestanejo koncem oktobra. Do tega roka se morajo izdelati proračuni vseh banovin, ki se bodo obravnavali na sestanku banknih svetov.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Zasedanje Društva narodov v Ženevi. Tokratnega zasedanja Društva narodov se udeležuje 52 držav. Med zastopniki posameznih držav je osem ministrskih predsednikov in 12 zunanjih ministrov. Za predsednika tokratnega zasedanja je izvoljen bivši romunski ministrski predsednik Titulescu, za podpredsednika francoski zunanji minister Briand. Kakor vsako leto je tudi letošnja skupščina Društva narodov razdeljena na šest komisij, od katerih ima vsaka svo-

jega predsednika. Društvo narodov bo prejelo tokrat poziv, naj se ustanovi stalen manjšinski odbor v svrhu boljše priprave varstva narodnih manjšin. Posebna naloga tega odbora bi naj bila preiskovanje, v koliko se pravice manjšin v raznih državah omejujejo na prikrit način s splošno zakonodajo. — Pri Društvu narodov bo najbrž ustanovljen tudi poseben urad za begunce. Skrb za begunce bi naj postala mednarodna zadeva. Po otvoritvi tokratnega zasedanja Društva narodov je govoril kot prvi francoski zunanji minister Briand po naročilu 27 evropskih vlad o evropskih zveznih državah po njegovi zamisli. Govornik je žel obče odobravanje in posebno podčrtavajo njegovo izjavo: »Vsekakor sem jaz odločen, dokler sem in kjerkoli sem, storiti vse za to, da ne bo nobene vojne več!«

Aretacije opozicijskih poslancev na Poljskem. Na Poljskem se pripravljajo na volitve in je ustanovilo pet opozicijskih strank skupen blok, ki bo postavil na podlagi skupnega volilnega programa skupne kandidatne liste. Kot nosilec kandidatne liste opozicijskega bloka je bil postavljen sejmski (parlamentarna) maršal Daszynski. Dne 9. septembra so pričele na po-

velje poljskega notranjega ministra aretacije opozicijskih poslancev. — Aretirani poslanci so bili prepeljani v državno jetnišnico v Brest. Očividno namerava Pilsudski zrušiti opozicijski blok. Aretiranih je bilo v celem 17 bivših poslancev in sicer: šest socialnih demokratov, šest članov kmečkih strank, štiri člani Ukrajincev in en član narodnodemokratske stranke. Vlada izjavlja, da so bili poslanci aretirani radi tega, ker je prenehala z razpustom sejma (parlamentarna) poslanska imuniteta in bodo sedaj ti poslanci odgovarjali sodišču za razne politične in druge zločine. Aretacija poslancev je povzročila nemire in stavke.

Prevrat v Argentini. V Argentini je strmoglavilo vojaštvo s pomočjo meščanstva poprejšnjo vlado. Ostopiti sta morala poprejšnji predsednik in podpredsednik. Vlado ima v rokah general Uriburu.

Na Kitajskem so dobili še eno vlado. Dne 9. septembra je prevzela v bivši cesarski palači v Pekingju na svečan način posle severno-kitajska vlada pod predsedstvom generala Jen-Hsi-Sana, ki se je sestala proti nacionalni vladi v Nankingju. Na Kitajskem imajo sedaj tri vlade.

kah obstoječi objekti, ki so v nevarnosti, ne pustijo propasti. Naj se započeta regulacija raznih rek in voda nadaljuje, odnosno naj se z regulacijo nanovo začne. Naj se tudi posveti skrb potrebnim melioracijam v naših močvirnatih krajih in hudournikom ter tudi prepotrebnim vodovodom.

Kmetijstvo.

Spomenica podrobno opisuje in tolmači, kako naj bi se podpirale posamezne panoge kmetajstva: vinogradništvo, sadjarstvo, živinoreja, hmeljarstvo itd. Vinogradnikom, ki hočejo mesto direktno rodeče saditi žlahtno trto, naj se dajejo brezplačno cepljenke; v legah, ki so za produkcijo kvalitetnih (boljših) vin primerne, naj se dajo vinogradnikom podpore za obnovo vinogradov; premije za izvoz vina naj bi se dale že od 10 hl izvoznega vina namesto dosedaj določenih 50 hl. Ker so zadnji čas razni sadni škodljivci, osobito cvetoder napravili našemu sadjarstvu ogromno škodo, se prosi banska uprava, da zviša postavko »podpore in nagrade za pokončevanje sadnih škodljivcev«. V najizdatnejši meri naj se razdelije sadne škropilnice. Kar se tiče živinoreje, naj bi se, predno minister za poljedelstvo s pravilnikom odredi pasemske okoliše za vsako vrsto živine posebej, vršili po okrajih razgovori, pri katerih naj poleg strokovnjakov sodelujejo praktični živinorejci. Nakup plemenske živine naj se vrši predvsem doma. Pri ocenjevanju plemenjakov naj se nagradi samo domača živina, iz inozemstva nabavljeni plemenjaki naj se samo licencirajo. Da se število plemenskih bikov lažje pomnoži, naj obdržijo občine iz svojega kmetijskega sklada v posameznih slučajih, tudi prispevek, ki bi ga imele oddajati srezkemu kmetijskemu odboru. Z ozirom na slabe gospodarske razmere bi tudi bilo dobro, da se občinam pride na pomoč s podporo, odnosno brezplačno dodelitvijo plemenjakov. Živinorejski fond naj se porabi izključno za one kraje, iz katerih je bil nabran. Za prvo pomoč pri živini se naj uvedejo tečajji za pomožne živinozdravnike, kakor jih je od leta 1910 z najugodnejšimi uspehi prirejal bivši kranjski deželni zbor. Kar se tiče napovedanega novega lovskega zakona in zakona o zavarovanju proti vremenskim nezgodam, naj bi se osnutki teh zakonov pred zakonitvijo poslali Kmetijski zvezi v pretres. Ker so v mesecih september in oktober kmetijski starši često primorani, da uporabljajo otroke za pašo, pobiranje sadja, krompirja itd., da vodijo vprežno živino pri jesenski setvi itd., naj blagovoli banska uprava posredovati, da se prošnje in predlogi krajevnih šolskih odborov za skrajšani pouk v teh mesecih v smislu § 12 zakona o narodnih šolah naglo in njim v prilogo rešijo.

Davščine.

Zaradi obstoječe občutne kmetijske krize postajajo davčna bremena previsoka in pretežka. Zato prosimo, da se zniža trošarina na vino in taksa na živinske potne liste; ukine pa se naj taksa na sečnjo gozdov ter trošarina

Kmetska zveza tolmači želje kmetskega ljudstva.

(Konec.)

Iz spomenice o željah in zahtevah našega kmetskega ljudstva, ki je bila predana 4. septembra 1930 po načelniku Kmetijske zveze Ivanu Šerbineku banu dravske banovine s priporočilom, naj pošlje opis stanja kmetskega ljudstva vladi v Beograd.

Ceste in vode.

Za uspešno delo **okrajnih cestnih odborov** je neobhodno potrebno, da se tem odborom **prepusti samostojno izvajanje odobrenih proračunov.** Kakor hitro so proračuni okrajnih cestnih odborov odobreni od kraljeve banske uprave, odnosno od pristojnega ministrstva, naj je s tem že dana možnost in pravica, da cestni odbori izvršujejo vsa v proračunu predvidena dela po lastni inicijativi, ne da bi bilo treba za trošenje proračunskih postavk še posebej prositi za otvoritev kreditov. V nasprotnem primeru preti nevarnost, da se proračuni sploh ne morejo izvršiti pravočasno in v celem obsegu, ker se vsako delo vsled številnih komisij silno zavleče in tudi podraži. Zlasti velja to za dela, ki jih okrajni cestni odbori vršijo v lastni režiji. Tozadevno opozarjamo na dosedanje prakso pri izvajanju občinskih proračunov (osebno v avtonomnih mestih), kjer se ne zahteva otvoritev kreditov od nadzorne oblasti, ki je take proračune odobrila. Izkušnje so pokazale, da prevelik birokratizem ubija delo samoupravnih edinic, ako se iste ne upravljajo po modernih ekonomskih načelih.

Uvrstitvev bivših okrajnih cest v banovinske. Nujna zahteva je tudi, da se bivše okrajne ceste, ki v odločbi

ministrstva za gradbe z dne 14. junija 1929 šteje 16.900 niso navedene kot banovinske (oblastne) ceste ter so vsled tega degradirane med občinske ceste prvega reda (§ 5 zakona), **pridejo nazaj v upravo banovine, oziroma okrajnih cestnih odborov** in da se proglasijo **kot banovinske ceste I. ali II. reda** To pa iz sledečih razlogov: Občine so že preobremenjene in nimajo niti finančnih niti tehničnih sredstev za upravljanje teh cest, za katere so poprej skrbeli okrajni ali oblasti iz lastnih proračunskih sredstev. Ceste bi morale nujno propadati, kar bi povzročilo veliko škodo za narodno gospodarstvo.

Podpore revnim cestnim okrajem. Cestnim okrajem, ki so revni in nezmožni vršiti večje gradnje novih, a potrebnih cest ali drugih neodložljivih investicij, naj zasigura kraljeva banska uprava v svojem proračunu v obliki podpor prispevke preko 50% gradbenih stroškov. Izkazalo se je, da so nekateri pasivni okrajni finančno tako šibki, da s težavo krijejo stroške za redno upravo in redno vzdrževanje cest in da se ne morejo posluževati 50% banovinskih prispevkov za novogradnje, ker svoje 50 procentne kvote ne morejo zasigurati in kriti. Krivično bi bilo, ako bi mogli samo bogatejši okrajni (ki imajo večjo industrijo in večjo davčno moč) izvajati investicije, dočim bi pasivni okrajni še bolj propadali.

Uravnava vod in melioracije. Spomenica poudarja, kako je bila Spodnja Štajerska iz narodnostnih razlogov od nekdanje avstrijske državne in štajerske deželne uprave v tem oziru zamenjana. Naj se torej na državnih re-